

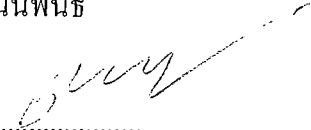
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ปราณี อาจารย์รักษา

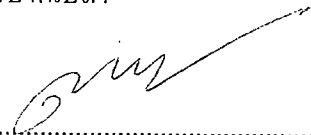
งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
เมษายน 2556
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

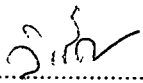
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ ปราณี อารักขา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โปธิสว่าง)

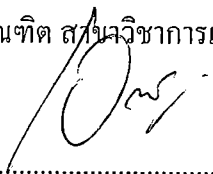
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โปธิสว่าง)

..... กรรมการ/
(ร้อยตำรวจเอก ดร.วิเชียร ดันศิริคงคล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจเอก ดร.ปกรณ มณีปกรณ์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)
วันที่ 30 เดือน เมษายน พ.ศ. 2556

ประกาศคุณูปการ

งานนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากหลายท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะอาจารย์ ผศ.ดร.ไพฑูรย์ โปธิสว่าง อาจารย์ ที่ปรึกษาในการทำวิจัย ที่ได้ให้คำแนะนำ เสนอแนะ ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน ส่งผลให้การทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ที่สอนในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา จนผู้ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำมาใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณประชาชนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ต่อไป

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณความคิดทั้งหมดของงานนิพนธ์เล่มนี้ แด่ บิดา มารดา คณาจารย์ที่สอนในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา และครอบครัวของผู้ศึกษาที่ทำให้มีความสำเร็จในวันนี้

ปราณี อารักขา

54910350: สาขาวิชา: การเมืองการปกครอง; ร.ม. (การเมืองการปกครอง)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม/ ประชาชน/ การจัดการมูลฝอย/ สระแก้ว

ปราณี อาจารย์: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (PEOPLE'S PARTICIPATION IN SOLID WASTE MANAGEMENT OF ARANYAPRATHET MUNCIPALITY ARANYAPRATHET DISTRICT SAKAEW PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ไพฑูรย์ โพธิสว่าง, ร.ด., 70 หน้า. ปี พ.ศ. 2556.

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว 2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ จำนวน 384 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน t-Test และ One-way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรกคือ ด้านการได้รับประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติกิจกรรมถัดไปคือด้านการตัดสินใจ และด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ด้านการติดตามประเมินผล การเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ พบว่า อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วน เพศ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	6
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	29
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	38
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	45
ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	54
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	54
สรุปผลการวิจัย.....	54
อภิปรายผล.....	57
ข้อเสนอแนะ.....	60
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	61
บรรณานุกรม.....	62
ภาคผนวก.....	65
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	70

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	28

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	จำนวนครัวเรือนและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 18 ชุมชน..... 30
2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล..... 36
3	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ รวม 4 ด้าน 38
4	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการตัดสินใจ..... 39
5	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการปฏิบัติกิจกรรม 41
6	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการได้รับประโยชน์ 42
7	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการติดตามประเมินผล 43
8	การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพศของประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย 45
9	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ..... 45
10	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ..... 46
11	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา..... 47
12	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา..... 47

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญญูประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	48
14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญญูประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	49
15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญญูประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้.....	50
16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญญูประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้.....	50
17 การเปรียบเทียบการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	51
18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ	52
19 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ	52
20 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	53

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น ประชากรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้เป็นจำนวนมาก เพื่อผลิตเครื่องอุปโภค บริโภค ให้เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นเหตุให้เศษสิ่งของที่เหลือจากกระบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ หรือที่เรียกว่า ขยะมีปริมาณมากขึ้นและนับวันยิ่งเพิ่มปริมาณมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นตามสภาพความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการเพิ่มของจำนวนประชากร ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้มีการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้ในกระบวนการผลิตเป็นจำนวนมาก มีการผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ มากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สินค้าและบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่มีการผลิตที่ซับซ้อน ใช้องค์ประกอบที่กำจัดได้ยาก อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกมูลฝอย จึงส่งผลให้ปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

จากข้อมูล พบว่าปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศยังคงเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยปี พ.ศ. 2554 มีปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศประมาณ 16 ล้านตัน หรือวันละ 43,800 ตัน เพิ่มขึ้น 0.84 ล้านตัน หรือร้อยละ 5.5 ตามการขยายตัวของชุมชนและประชากรที่เพิ่มขึ้น โดยกรุงเทพมหานครมีปริมาณมูลฝอยวันละ 9,500 ตัน คิดเป็นร้อยละ 22 ของปริมาณที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เขตเทศบาลและเมืองพัทยา มีขยะมูลฝอยประมาณวันละ 17,488 ตัน คิดเป็นร้อยละ 40 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีปริมาณมูลฝอยประมาณวันละ 16,792 ตัน คิดเป็นร้อยละ 38 ของปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศ ในขณะที่การใช้ประโยชน์จากมูลฝอย ในปี 2554 มีการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ประมาณ 4.10 ล้านตัน หรือร้อยละ 26 ของปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศ 16 ล้านตัน โดยเป็นการคัดแยกและนำกลับมารีไซเคิลประมาณ 3.39 ล้านตัน ส่วนที่เหลือเป็นการนำมูลฝอยมาหมักเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และการหมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ (Bio Gas) ประมาณ 0.59 ล้านตัน และเป็นการนำมูลฝอยมาผลิตพลังงานไฟฟ้าและเชื้อเพลิงทดแทนประมาณ 119,000 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2554)

การดำเนินการจัดการมูลฝอยนั้น เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ ได้แก่ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 18 การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็น

อำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง เช่น การกำจัดมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

เทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญญูประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบหนึ่ง มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ ตั้งแต่การเก็บรวบรวม การเก็บขน และการกำจัดมูลฝอย

จากข้อมูลทั่วไป พบว่าเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ มีพื้นที่รับผิดชอบ 5 ตารางกิโลเมตร ประชากร 16,239 คน จำนวนครัวเรือน 9,641 ครัวเรือน ความหนาแน่นประชากร 3,247.8 คน/ตารางกิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีประชากรแฝงที่เข้ามาประกอบอาชีพต่าง ๆ ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศโดยไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาในพื้นที่เขตเทศบาล ๆ ประมาณ 15,000 คน ทำให้มีปริมาณมูลฝอยที่จะต้องเก็บขน และกำจัดมากถึง 35 ตัน/วัน และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หากเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศไม่มีการวางแผนการจัดการมูลฝอยที่ดี และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อมูลปริมาณมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ ปี พ.ศ. 2553 พบว่ามีปริมาณมูลฝอยเฉลี่ย 30 ตัน/วัน ปีพ.ศ. 2554 ประมาณ 33 ตัน/วัน และปี พ.ศ. 2555 พบว่าปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็น 35 ตัน/วัน ทั้งนี้ เนื่องจากเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศเป็นเมืองชายแดนมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา และมีจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก ซึ่งเป็นเส้นทางผ่านเข้าออกของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าหลากหลายชนิดเข้ามาจำหน่ายยังตลาดการค้าชายแดน (ตลาดโรงเกลือ) มีทั้งสินค้าใหม่และเก่าเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสินค้ามือสองประเภทเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ทำให้วันหนึ่ง ๆ มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจับจ่ายซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนทั้งในถิ่นและแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยและมาประกอบอาชีพในพื้นที่เขตเทศบาลเป็นจำนวนมาก ตามสภาพความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และที่สำคัญปัญหาขยะมูลฝอยที่นับวันจะมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ประกอบกับเทศบาลซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการมูลฝอยโดยตรง ขาดแคลนงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และยังขาดการวางแผนที่ดีในการจัดการมูลฝอย จึงยิ่งทำให้เกิดปัญหามากขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยเฉพาะบริเวณสถานที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ ซึ่งมีพื้นที่เพียง 10 ไร่ วิธีการกำจัดมูลฝอย

ใช้วิธีเทกองธรรมดา (Open Dumping) ทำให้มีปริมาณมูลฝอยสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องกลิ่น ทักษะภาพ แผลงวัน อันเป็นพาหะนำโรค

จากปัญหาขยะมูลฝอยดังกล่าวข้างต้น นับว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนของเทศบาลเมือง อัญญประเทศที่จะต้องได้รับการแก้ไข หากปล่อยทิ้งไว้ อาจก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา ซึ่งผู้วิจัยในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านการจัดการมูลฝอย เห็นว่าการจัดการมูลฝอยจะมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในฐานะผู้ผลิตขยะมูลฝอยควรจะเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ อำเภอ อัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ อำเภอ อัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ อำเภอ อัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ อำเภอ อัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน
7. ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. ด้านการตัดสินใจ
2. ด้านการปฏิบัติกิจกรรม
3. ด้านการได้รับประโยชน์
4. ด้านการติดตามประเมินผล

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ และการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 384 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2555 – เดือน กันยายน พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นค้นคว้าข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี จนถึงจัดทำรูปเล่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจในความหมายของคำบางคำ จึงให้คำจำกัดความดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย หมายถึง การที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ด้านการได้รับประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล

ด้านการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือก ทางเลือกใด ทางเลือก หนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้รับการพิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ต้องการ

ด้านกรปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยหรือเป็นการสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ การบริหารกิจกรรม หรือประสานงาน

ด้านการติดตามประเมินผล หมายถึง เป็นการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด การได้รับประโยชน์ หมายถึง ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยที่เป็นประโยชน์กับประชาชน

การจัดการมูลฝอย หมายถึง การเก็บรวบรวม การเก็บขน และการกำจัดหรือการทำลายมูลฝอย

การเก็บรวบรวมมูลฝอย หมายถึง การสะสมรวบรวมมูลฝอยให้อยู่ในภาชนะรองรับมูลฝอยเพื่อรอการนำไปกำจัด หรือหมายถึงการทิ้งมูลฝอยให้ลงถังหรือให้ถูกที่

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง วัสดุสัตว์หรือซากสัตว์ รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ เทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. ทราบถึงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และการได้รับข้อมูลข่าวสาร
3. ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วให้มีระดับการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นศึกษา เพื่อให้เป็นกรอบแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

เออร์วิน (Erwin, 1976, p. 138) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

แบทเทิน (Batten, 1986 อ้างถึงใน ถนอม สุขสง่าเจริญ, 2526, หน้า 25) กล่าวถึงแนวความคิดการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ ในการใช้ความคิดตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการ โดยยึดหลัก การช่วยตนเอง หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม และหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

รีดเดอร์ (Reader, 1974, p. 39) ได้ให้ความหมายถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, p. 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งไม่ใช่เพียงการตัดสินใจอย่างเดียว ยังต้องให้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้วย การตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์และ

การประเมินผลด้วย เพราะการประเมินผลทำให้ได้รับผลสะท้อนกลับ (Feed Back) นำไปสู่การตัดสินใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งทำให้เกิดความรู้สึกยอมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นอกจากความหมายข้างต้นนี้แล้ว นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ในรูปสมการว่า การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

ศิริกุล กสิวิวัฒน์ (2546, หน้า 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดเพื่อพัฒนาชุมชนของตนด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน

ถวิลวดี บุรีกุล (2549, หน้า 100) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน

เออร์วิน (Erwin, 1976 อ้างถึงใน ยุพาพร รุ่งงาม, 2545, หน้า 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล แก้ไขปัญหาหรือร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ชิต นิลพานิช และกุลชน ธนาพงศธร (2532, หน้า 350) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขึ้นตอนใดขึ้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า 24-25) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรภาครัฐ หรือเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่า สมาชิกในชุมชนนั้น ๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาประชาชนในชุมชน

สรุปจากแนวคิดและความหมายของการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ประชาชน ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย อย่างในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และ ร่วมติดตามประเมินผล

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (2542 อ้างถึงใน ยูพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 7-9) กล่าวว่าทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎี ซึ่ง อคิน รพีพัฒน์ ได้สรุปไว้ดังนี้

ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Precaution)

(Maslow, 1986 อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, 2527, หน้า 7-8) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการ เกลี้ยกล่อม มีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้ เกิดผลดี ผู้เกลี้ยกล่อม จะต้องมึสติปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม

ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูง ตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดี ผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทาง จิตใจ ที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทศนคติที่ดีต่อ ผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิด โอกาสให้แสดงความ คิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดี จะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิด ผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญ ของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

ทฤษฎีสร้างความรู้สึกราชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกราชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวม ของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น

ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า

ผู้นำในเชิงลบ (Negative Leader) ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือ ปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยาก เพราะใช้

กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของ ความร่วมมือ ยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องของการบริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจ อย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

โรส (Rose, 1986 อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, 2527, หน้า 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชนไว้ กล่าวคือ ชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็จะ ทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของความคิดและ สมรรถภาพของคนเรานั้นจะไม่มี ความหมาย ถ้าหากขาด การมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น

ลักษณะรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจมีส่วนร่วมใน ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือหลายขั้นตอนหรือทุกขั้นตอน โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆตามประเภท ของกิจกรรมไว้แตกต่างกันซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ ดังนี้

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2546, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนาคือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจน ถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนหรือแผนหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจน จินตนาการความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

เจมส์ ค็อกซ์ ปิ่นทอง (2527, หน้า 272-273) ได้แยกขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, p. 219) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนี้ อัฟฮอฟ (Uphoff) ได้เสนอกรอบคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่ามี 3 มิติ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. มีส่วนร่วมอะไรบ้าง ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยทางใดทางหนึ่ง (เช่น สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ในการบริหารกิจกรรมหรือการประสานงาน) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน

2. มีส่วนร่วมกับใครบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางราชการ นักพัฒนาเอกชน ทั้งนี้ได้พิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องเพศ สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ และรายได้

3. มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจหรือถูกบังคับ ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยผ่านองค์กรประชาชนหรือโดยตรง ขนาดของการมีส่วนร่วม ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมนั้นช่วยเพิ่มพลังของประชาชน หรือเป็นแค่เพียงการได้ติดต่อสัมพันธ์กับนักพัฒนาเท่านั้น

โกวิท พวงงาม (2545, หน้า 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตน เป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัย ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จต่ำกว่า

อคิน รพีพัฒน์ (2547, หน้า 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

สรุปจากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมข้างต้น พบว่าขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีขั้นตอนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา
2. การตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. การดำเนินงานตามโครงการ
4. การติดตามประเมินผล

รูปแบบของการมีส่วนร่วม
 กรณีการ์ ชมดี (2524, หน้า 13) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10
 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
2. การมีส่วนร่วมด้านการเงิน (Finance Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Positive of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interview)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ว่าจ้าง (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

จอห์น วุฒิชัยธรรมรักษา (2526, หน้า 16) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ คือ

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นเสนอและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุน หรือคัดค้านปัญหา
5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัสดุ
8. การช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ

โกวิท พวงงาม (2545, หน้า 11) กล่าวถึงกรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถ
 ทำได้หลายวิธี ที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของ
 แผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน
2. การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตย
 เพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ

ทั้งทางบวกและทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการ บริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วม รับรู้และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

4. การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

5. การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

6. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

7. การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

8. การได้สวนสาธารณะ เป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

9. การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง และชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

10. การรายงานผล เป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชนทบทวน และสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันเวลาที่

สุเมธ ทรายแก้ว (2536, หน้า 15-16) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปหมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจแต่เพียงฝ่ายเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการปฏิบัติการด้วย เช่น ในการจัดองค์การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ และการประเมินผล ในกิจกรรมพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นว่า การตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติการแต่ก็เกี่ยวข้องกัผลประโยชน์ และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน กล่าวคือผลประโยชน์นั้นเป็นผลพวงมาจากการปฏิบัติการ และผลประโยชน์จะมาเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

สรุป จากแนวคิดลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมข้างต้น พอสรุปลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

คูฟแมน (Koufman, 1949, p. 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประยูร ศรีประสาธน์ (2542, หน้า 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

อนุภาพ ธีรลภ (2528, หน้า 21-22) กล่าวถึง เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาเกิดจากพื้นฐานของประชาชน 4 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผน จัดการ บริหารองค์กรและใช้ทรัพยากรในที่สุด
  2. ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วม
  3. ประชาชนต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีความเข้าใจเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม จะต้องมิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์เข้าร่วมนัยหนึ่งนัยใด
  4. ประชาชนต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วมซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมที่ตนต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง
- รีเวน และรูบิน (Reven & Rubin, 1983, p. 356) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจ ที่มีต่อบุคคล กลุ่ม หรือโครงการ มีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือขึ้นมานี้ต้องเป็น ความรู้ความเข้าใจที่ผู้ให้ความร่วมมือตระหนักว่า มีเหตุมีผลในการที่เข้าไปมีส่วนร่วม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่บุคคลหนึ่งจะให้ความ

ร่วมมือได้นั้น ต้องมีความเข้าใจว่า สิ่งที่เขาจะเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นมีเหตุผลหรือเป็นประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ ทั้งส่วนตัวหรือส่วนรวมก็ได้

นักวิชาการทั้ง 2 ท่านยังได้อธิบายว่า การที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมนั้น ผู้ที่ขอความร่วมมือจะต้องให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้เขาเกิดความรู้ ความเข้าใจว่า หากมีการร่วมมือเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเขาด้วย

สรุปจากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของประชาชน มีดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น
3. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

ความหมายของมูลฝอย

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 116) ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะ และมูลฝอย ไว้ว่า ขยะ หมายถึง หยากเยื่อมูลฝอย

มูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

กระทรวงสาธารณสุข (2535, หน้า 27) ให้ความหมายของคำว่ามูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

สถานบริการสาธารณสุข (2545, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของมูลฝอยไว้ว่า มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

สรุปจากความหมายของคำว่า “มูลฝอย” ที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า มูลฝอยหมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

แหล่งกำเนิดมูลฝอย

พัฒนา มูลพฤกษ์ (2546, หน้า 230-231) แบ่งแหล่งกำเนิดมูลฝอยตามการใช้ประโยชน์ของที่ดินได้ ดังนี้

1. มูลฝอยจากบ้านพักอาศัย (Residential Waste) เป็นมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการดำรงชีพของคนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักอาศัยหรืออาคารชุดหรืออพาทเมนต์ ได้แก่ เศษอาหารจากการเตรียมอาหารหรือจากการเหลือใช้ เศษกระดาษ เศษพืชผัก ถูพลาสติก ขวดพลาสติก ไขไม้ ไขหวัด ภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ชำรุดหรือเสื่อมคุณภาพ เฟอร์นิเจอร์เก่าที่ชำรุด เศษแก้ว ฯ

2. มูลฝอยจากธุรกิจการค้า (Commercial Waste) หมายถึง มูลฝอยที่มาจากสถานที่ที่มีการประกอบกิจการค้าขายส่ง ขายปลีก หรือการบริการทางการค้าต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะเป็นกิจการค้าประเภทใด ได้แก่ อาคารสำนักงาน ตลาด ร้านขายอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โรงแรม โรงมหรสพ หรือโกดังเก็บสินค้า ซึ่งมักจะมีภาชนะเก็บมูลฝอยเป็นของตนเอง มูลฝอยที่เกิดขึ้นอาจมีเศษอาหาร เศษแก้ว พลาสติก เศษวัสดุสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ หรืออาจมีของเสียอันตราย

3. มูลฝอยจากการเกษตร (Agriculture Wastes) แหล่งมูลฝอยที่สำคัญมักมาจากกิจกรรมการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร มูลฝอยจากแหล่งดังกล่าวมักประกอบด้วย มูลสัตว์ เศษหญ้า เศษพืช ภาชนะบรรจุยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ในอดีตของเสียจากการเกษตรเหล่านี้ส่วนใหญ่ (ยกเว้นภาชนะบรรจุยาปราบศัตรูพืช) มักถูกนำมาไถกลบลงบนพื้นที่ที่จะทำการเพาะปลูก ซึ่งถือเป็นการหมุนเวียนเอาของเสียที่เกิดขึ้นนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีการเร่งผลผลิตให้ได้ปริมาณมากขึ้นตามจำนวนของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการนำเอาปุ๋ยเคมีมาใช้แทน ทำให้ปริมาณของมูลฝอยจากการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

4. มูลฝอยจากการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreational Wastes) มูลฝอยจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือสถานที่ท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ชายหาดต่าง ๆ เขื่อนอ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ สระว่ายน้ำ เป็นต้น หรืออาจจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปกรรม ได้แก่ โบราณสถานต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑสถาน วัดวาอาราม ฯลฯ กิจกรรมในการพักผ่อนมักต้องมีการรับประทานอาหาร การรับประทานเครื่องดื่มของว่างต่าง ๆ ทำให้เกิดมูลฝอย ในประเทศ

สหรัฐอเมริกาพบว่ามูลฝอยที่เกิดจากการตั้งแคมป์จะเกิดประมาณ 1 ปอนด์ต่อคนต่อวัน และชนิดของมูลฝอยนั้นขึ้นอยู่กับผู้ที่ไปพักผ่อนหย่อนใจ นั้น ส่วนใหญ่มูลฝอยที่เกิดจากการพักผ่อนหย่อนใจจะเป็น เศษอาหาร เศษวัสดุบรรจุภัณฑ์ทั้งหลาย เช่น กล่องกระดาษหรือพลาสติก ถูกระดาษหรือพลาสติก กระจัง โลหะต่าง ๆ ขวดแก้วหรือพลาสติก ฯลฯ

5. มูลฝอยจากโรงพยาบาล (Hospital Waste) มูลฝอยจากโรงพยาบาลมักถูกจัดไว้ในกลุ่มของมูลฝอยอันตราย เพราะอาจทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมได้หลายประการ เช่น อาจเป็นการแพร่กระจายเชื้อโรค ฯลฯ จึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่น่าจะพิจารณาจัดการแยกออกต่างหากจากมูลฝอยที่มาจากแหล่งอื่น ๆ

องค์การอนามัยโลกได้มีการแบ่งประเภทของมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากโรงพยาบาลเป็น 8 ประเภทคือ

1. มูลฝอยทั่วไป (General Waste) เช่น เศษอาหาร เศษกระดาษ พลาสติก ฯลฯ
2. มูลฝอยพยาธิสภาพ (Pathological Waste) เช่น เลือด น้ำเหลือง เนื้อเยื่อหรือชิ้นส่วนจากสัตว์ทดลอง
3. มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious Waste) เช่น สิ่งปฏิภาณที่มีเชื้อโรค เนื้อเยื่อหรือชิ้นส่วนอวัยวะที่มีเชื้อโรค ฯลฯ
4. มูลฝอยกัมมันตภาพรังสี (Radiological Waste) เช่น फिल्मเอกซเรย์ สารกัมมันตภาพรังสีที่ใช้ในการรักษาหรือวินิจฉัยโรค ฯลฯ
5. มูลฝอยสารเคมี (Chemical Waste) เช่น สารเคมีต่าง ๆ ที่ใช้ในการรักษาโรค สารเคมีที่ใช้ในห้องปฏิบัติการเพื่อการวินิจฉัยโรค สารเคมีที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในห้องปฏิบัติการ ฯลฯ
6. มูลฝอยมีคม (Sharp Waste) เช่น เข็มฉีดยา กรรไกร มีดผ่าตัด มีดโกน ฯลฯ
7. มูลฝอยประเภทยา (Medicine Waste) เช่น ยาที่เสื่อมคุณภาพ ยาที่เหลือจากการใช้การรักษา ยาที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในห้องปฏิบัติการ ฯลฯ
8. มูลฝอยประเภทกระป๋องอัดความดัน (Pressurized Container) เช่น กระป๋องยาที่ใช้ในการรักษา กระป๋องสารเคมีที่ใช้ในการทำลายเชื้อโรค กระป๋องสารเคมีที่ใช้ในการฆ่าแมลง ฯลฯ
9. มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Wastes) มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมนั้นหรือประเภทของอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ ได้แก่ พวกเศษอาหาร มูลฝอยแห้งต่าง ๆ เช่น เศษกระดาษ กระดาษแข็ง กล่องกระดาษ ฯลฯ ขี้เถ้า ของเสียอันตราย เป็นต้น

สรุป แหล่งกำเนิดมูลฝอยที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าขยะมูลฝอยจะเกิดจากกิจกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจะทำให้ลักษณะของมูลฝอยแตกต่างกันตามกิจกรรม

ชนิดหรือประเภทของขยะมูลฝอย (Type of Waste)

พัฒนา มุลพฤษ (2546, หน้า 234-235) แบ่งชนิดหรือประเภทมูลฝอยตามแหล่งที่เกิด และลักษณะทางกายภาพ ซึ่งแบ่งไว้เป็น 12 ชนิดหรือประเภท ดังนี้

1. มูลฝอยเปียกหรือมูลฝอยสด (Garbage) มีความชื้นปนอยู่มากกว่าร้อยละ 50 จึงติดไฟ ได้ยาก ส่วนใหญ่ ได้แก่ เศษอาหาร เศษเนื้อ เศษผัก และผักผลไม้จากบ้านเรือน ร้านจำหน่ายอาหาร และตลาดสด รวมทั้งซากพืชและสัตว์ที่ยังไม่เน่าเปื่อย ขยะประเภทนี้จะทำให้เกิดกลิ่นเหม็น เนื่องจากแบคทีเรียย่อยสลายอินทรีย์สาร นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค โดยติดไปกับแมลง หนู และสัตว์อื่นที่มากินหรือกินเป็นอาหาร

2. มูลฝอยแห้ง (Rubbish) คือ สิ่งเหลือใช้ที่มีความชื้นอยู่น้อยจึงไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น ซึ่งยังแบ่งออกเป็น มูลฝอยติดไฟได้ เช่น เศษกระดาษ เศษใบไม้ กิ่งไม้ กระจกกระดาษ ฯลฯ และมูลฝอย ที่ติดไฟไม่ได้ ได้แก่ เศษแก้ว เศษโลหะ กระจก โลหะ ฯลฯ มูลฝอยแห้งนี้มีการย่อยสลายค่อนข้าง ช้า มีแหล่งกำเนิดเช่นเดียวกับมูลฝอยเปียก และรวมถึง โรงงานอุตสาหกรรม

3. ขี้เถ้า (Ashes) หมายถึง สารตกค้างที่เกิดจากการสันดาปของเชื้อเพลิงต่าง ๆ โดยเฉพาะ เชื้อเพลิงที่มีสถานะเป็นของแข็ง เช่น ไม้ ถ่านไม้ ถ่านหิน ฯลฯ มูลฝอยดังกล่าวนี้มีความเคี้ยวสูง คือ ไม่เกิดการย่อยสลายอีกต่อไป มีแหล่งกำเนิดมูลฝอยเช่นเดียวกับมูลฝอยแห้ง

4. มูลฝอยจากการกวาดถนน (Street Refuse) หมายถึง มูลฝอยที่เกิดจากการกวาดถนน หรือสถานที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น เศษใบไม้ เศษหญ้า กิ่งไม้ ฝุ่นละออง ฯลฯ

5. มูลฝอยขนาดใหญ่ (Bulky Waste) หมายถึง มูลฝอยที่มีขนาดใหญ่ หรือมีชิ้นโต ส่วน ใหญ่จะเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เสียหรือเสื่อมสภาพใช้การไม่ได้แล้ว หรือไม่สามาร ด้ซ่อมแซมเพื่อใช้งานต่อไปได้อีกแล้ว เช่น พัดลม ตู้เย็น โทรศัพท ฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ

6. ซากรถยนต์หรือยานพาหนะต่าง ๆ (Abandoned Vehicles) หมายถึงยานพาหนะต่าง ๆ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถบรรทุก เครื่องจักรกล ฯลฯ และชิ้นส่วนของยานพาหนะ หรือ เครื่องจักรกล ที่เสียหรือเสื่อมสภาพ เป็นต้น

7. มูลฝอยสิ่งก่อสร้างและรื้อถอน (Construction and Demolition Wastes) หมายถึง มูลฝอยที่เกิดจากการก่อสร้าง และรื้อถอนบ้าน อาคารสำนักงาน โรงเรียน โรงงานอุตสาหกรรม ถนนหนทาง หรือเขื่อน มูลฝอยที่เกิดขึ้นมักเป็นพวกเศษไม้ เศษหิน กรวด ทราย เศษกระดาษ กระเบื้อง เศษปูน เศษคอนกรีต เป็นต้น

8. มูลฝอยอุตสาหกรรม (Industrial Solid Wastes) หมายถึง มูลฝอยที่เกิดจากการ ประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งปริมาณ และองค์ประกอบของมูลฝอยจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของการประกอบอุตสาหกรรม

9. มูลฝอยเกษตรกรรมและสัตว์เลี้ยง (Animal and Agricultural Wastes) หมายถึงมูลฝอยที่เกิดจากการกิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน การประมง การป่าไม้ หรือการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น มูลฝอยที่เกิดจากการเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ได้แก่ มูลสัตว์ เศษหญ้า ใบไม้ กิ่งไม้ เศษอาหารสัตว์ ซากภาชนะบรรจุสารปราบศัตรูพืช หรือปุ๋ย หรือฮอร์โมน สารตกค้างของสารปราบศัตรูพืช หรือปุ๋ย หรือฮอร์โมน เป็นต้น

10. มูลฝอยจากการบำบัดน้ำเสีย (Sewage Treatment Residues) หมายถึง ส่วนที่เหลือเศษตกค้างจากการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น มูลฝอยจากที่ติดอยู่บนตะแกรงก่อนน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัด กากตะกอนจากถังตกตะกอน เศษกรวด ทราซ หรือ โลหะจากรางดักตะกอน ฯลฯ

11. ซากสัตว์ (Dead Animals) หมายถึง ซากสัตว์ที่ตายด้วยสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งอาจถูกปล่อยทิ้งไว้ตามถนนหนทางหรือที่สาธารณะหรือในอาคารที่พักอาศัย เป็นมูลฝอยที่เน่าสลายได้ง่าย เมื่อนำมาแล้วจะส่งกลิ่นเหม็นเป็นที่น่ารังเกียจและยังอยู่ในสภาพไม่น่าดู จำเป็นต้องรีบเก็บรวบรวมนำไปกำจัดในทันที

12. มูลฝอยพิเศษ (Special Wastes) หมายถึง มูลฝอยที่จะต้องมีการจัดการเป็นพิเศษ เพราะมีเช่นนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมถึงมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม บางครั้งอาจถูกจัดไว้เป็นมูลฝอยอันตราย ได้แก่ มูลฝอยที่ระเบิดได้ มูลฝอยไวไฟ มูลฝอยมีพิษ มูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยกัมมันตรังสี เป็นต้น

ผลกระทบต่อมูลฝอยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

พัฒนา มูลพฤกษ์ (2546, หน้า 245-246) กล่าวว่าจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยล้นเมืองสร้างปัญหาในการจัดการมูลฝอยให้เกิดประสิทธิภาพ ถ้าหากการจัดการมูลฝอยไม่เหมาะสมแล้วย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน เกิดปัญหาภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

ผลกระทบต่อทางด้านสุขภาพอนามัย

มูลฝอยซึ่งมีความหมายถึงสิ่งของที่ใช้แล้วหรือสิ่งของที่ไม่ต้องการถูกทิ้งนี้

มีส่วนประกอบหลายอย่างคลุกเคล้ากันอยู่ และอาจมาจากแหล่งกำเนิดมูลฝอยต่าง ๆ มูลฝอยบางชนิดอาจมีการปนเปื้อนเชื้อโรคหรือสารเคมีเป็นพิษหรือสารก่อให้เกิดอันตราย เช่น มูลฝอยจากโรงพยาบาล ถ้าหากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อโรคได้ มูลฝอยนอกจากจะเป็นตัวการที่ทำให้เกิดโรคแล้ว ยังอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและสัตว์นำโรคต่าง ๆ เช่น แมลงสาบ แมลงวัน หนู ซึ่งเป็นพาหะนำโรคมานุษย์

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

มูลฝอยมักมีสารอินทรีย์ เป็นองค์ประกอบอยู่มากบ้าง น้อยบ้างแล้วแต่ประเภทและแหล่งกำเนิดของมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลฝอยเปียก ซึ่งถือเป็นแหล่งอาหารที่ดีของจุลินทรีย์ แมลง และสัตว์นำโรค ทำให้เกิดการย่อยสลาย หรือการกินมูลฝอย ดังกล่าว ทำให้เกิดแก๊สต่าง ๆ หรือของเสียขึ้น หากปล่อยทิ้งไว้บนพื้นดิน โดยไม่มีการจัดการให้เหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหา มลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ หรือมลพิษทางอากาศได้ เช่น การเกิดแก๊สไฮโดรเจนซัลไฟด์ปล่อยสู่บรรยากาศ การละลายชะล้างของน้ำฝนผ่านกองมูลฝอยลงสู่แหล่งน้ำ หรือการเทกองมูลฝอยบนดินทำให้เกิดมลพิษทางดิน เป็นต้น

ผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและสังคม

การจัดการมูลฝอยที่ไม่เหมาะสม ปล่อยให้มีการทิ้งมูลฝอยไม่เป็นที่ ถือเป็นการทำลายความเป็นสง่าราศีของบ้านเมือง หากมีที่ดินหรือที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้ที่เก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอย มักทำให้ที่ดินบริเวณดังกล่าวมีราคาถูกลงเมื่อเทียบกับที่ที่อยู่ไกล

การจัดการมูลฝอย (Solid Waste Management)

การจัดการมูลฝอยมีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการศึกษาหาข้อมูลของการเกิดมูลฝอย การจัดการก็เก็บ การเก็บขน การขนถ่าย และขนส่ง การกำจัด และการนำกลับมาใช้ประโยชน์

การเก็บกักมูลฝอย ไว้ ณ แหล่งกำเนิดของมูลฝอยมีความสำคัญมาก จำเป็นจะต้องคำนึงถึงประเภทของภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บกักที่มีความเหมาะสมต่อประเภทของมูลฝอยที่ต้องการเก็บกักและขนาดจะต้องพอเพียงที่จะใช้ในการเก็บกักจนกว่าที่จะถูกรวบรวมและขนย้ายไปยังสถานีขนถ่ายหรือสถานที่ที่จะทำการกำจัด

1. ประเภทของภาชนะหรืออุปกรณ์เก็บกักมูลฝอย ภาชนะและอุปกรณ์ เก็บกักมูลฝอย จะต้องทำด้วยวัสดุที่ป้องกันการรั่วซึมของของเหลวที่อาจอยู่ในมูลฝอย ไม่เป็นสนิม มีความมิดชิดในการเก็บกักเพื่อไม่ให้เกิดความไม่ปลอดภัยและเกิดเป็นที่อยู่อาศัยของพวกแมลงและสัตว์นำโรคเข้าไปอยู่อาศัย เคลื่อนย้ายได้สะดวกเมื่อต้องการขนถ่าย ภาชนะหรืออุปกรณ์ที่นิยมนำมาใช้ในการเก็บกักมูลฝอย ได้แก่ ถังโลหะหรือถังพลาสติก ถังพลาสติกหรือถังกระดาษ ถังเก็บกักมูลฝอยรวมหรือเรียกถังคอนเทนเนอร์ เป็นต้น

2. ระบบการเก็บกักมูลฝอย ระบบการเก็บกักมูลฝอยอาจแบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ

2.1 ระบบเก็บกักมูลฝอยรวมเป็นการเก็บกักมูลฝอยทุกประเภทรวมไว้ในภาชนะเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็พวกเศษอาหารจากห้องครัว เศษกระดาษ เศษผ้า เศษแก้ว เศษโลหะ มูลฝอยเหล่านี้มักจะถูกคัดแยกในขณะที่เก็บขน โดยพนักงานเก็บขนมูลฝอยหรือไปคัดแยก ณ ระบบแปรสภาพหรือสถานที่กำจัดมูลฝอย ข้อดีคือสะดวกต่อผู้ทิ้งมูลฝอยและเจ้าของอาคารที่เป็นแหล่งกำเนิด

มูลฝอยไม่ต้องสิ้นเปลืองในการหาภาชนะเก็บกักมูลฝอยหลายอัน แต่มีข้อเสียหลายประการ ได้แก่ ทำให้ปริมาณมูลฝอยมาก ไม่สะดวกต่อการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ และทำความยุ่งยากต่อการแปรสภาพ

2.2 ระบบเก็บกักมูลฝอยแยก เป็นการเก็บกักมูลฝอยโดยแยกประเภทมูลฝอยไว้ในภาชนะที่ไม่ปะปนกัน ในกรณีที่ใช้ภาชนะเก็บกักมูลฝอย 2 ใบ อาจเป็นการแยกมูลฝอยเป็นมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้ง ในการเก็บกักมูลฝอยแยกนี้มีประโยชน์ทั้งในด้านการเก็บขนและการนำไปแปรสภาพ อาจรวมถึงการนำกลับไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น มูลฝอยเปียกอาจนำไปเลี้ยงสัตว์เลี้ยง หรือมูลฝอยแห้ง เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก นำไปขาย ฯลฯ เป็นการลดปริมาณมูลฝอยได้เป็นอย่างดี ซึ่งประเทศไทยได้พยายามรณรงค์ให้มีการลดปริมาณมูลฝอย และการหมุนเวียนกลับมาใช้ซ้ำ จึงให้มีการแยกประเภทมูลฝอยไว้ในภาชนะรองรับมูลฝอย

การเก็บขนมูลฝอยเป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากภาชนะ เก็บกักมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดมูลฝอยต่าง ๆ เพื่อนำไปกำจัด วิธีการเก็บขนขึ้นอยู่กับการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นนั้น เช่น อาจให้พนักงานทำการเก็บขนจากภาชนะริมถนน หรือริมรั้วของบ้านพักอาศัย แล้วนำไปเทใส่รถเก็บขนมูลฝอย หรืออาจด้วยการที่พนักงานนำภาชนะเก็บขนมาใส่มูลฝอยจากภาชนะเก็บกักของประชาชน หรืออาจขนย้ายจากถังเก็บกักมูลฝอยรวมแล้วนำถังเก็บกักมูลฝอยรวมใบใหม่ไปไว้แทนที่

รถยนต์เก็บขนมูลฝอยนี้จะต้องมีระบบป้องกันมิให้มูลฝอยรั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด ป้องกันการฟุ้งกระจายของมูลฝอย และถ้ามีเครื่องอัดสามารถบรรทุกมูลฝอยได้ปริมาณมากขึ้นในการเก็บขนแต่ละครั้ง เป็นการลดจำนวนเที่ยวในการเก็บขนมูลฝอย เป็นผลให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บขนด้วย

การกำจัดขยะมูลฝอย วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย มีหลายวิธีด้วยกัน เป็นวิธีที่ดีถูก สุขลักษณะบ้าง ไม่ถูก สุขลักษณะบ้าง เช่น นำไปกองไว้บนพื้นดิน นำไปทิ้งทะเล นำไปฝังกลบ ใช้ปรับปรุงพื้นที่ เสา หมักทำปุ๋ย ใช้เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ การจัดการและการกำจัดขยะ แต่ละวิธีต่างมีข้อดี ข้อเสียต่างกัน การพิจารณาว่าจะเลือกใช้วิธีใด ต้องอาศัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ปริมาณของขยะที่เกิดขึ้น รูปแบบการบริหารของท้องถิ่น งบประมาณ ชนิด - ลักษณะสมบัติของขยะมูลฝอย ขนาด สภาพภูมิประเทศของพื้นที่ที่จะใช้กำจัดขยะมูลฝอย เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ ความร่วมมือของประชาชน ประโยชน์ที่ควรจะได้รับ คุณสมบัติของขยะ เช่น ปริมาณของอินทรีย์ อินทรีย์สาร การปนเปื้อนของสารเคมีที่มีพิษและเชื้อโรค ปริมาณของของแข็งชนิดต่าง ๆ ความหนาแน่น ความชื้น

ขณะที่เกิดขึ้นในชุมชนเมืองมีแหล่งที่มาจาก อาคาร บ้านเรือน บริษัท ห้างร้าน โรงงาน อุตสาหกรรม โรงพยาบาล ตลาด และสถานที่ราชการ ขณะที่ทั้งในแต่ละวันจะประกอบด้วยเศษอาหาร กระดาษ เศษแก้ว เศษไม้ พลาสติก เศษดิน เศษหิน ขี้เถ้า เศษผ้า และใบไม้ กิ่งไม้ โดยมีปริมาณของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ในอัตราส่วนที่แตกต่างกัน

การกำจัดขยะมูลฝอย ถ้าไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกิดผลร้ายต่อชีวิต เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย การกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างปกติสุข และวิถีชีวิตที่พึงามตลอดจนองค์ประกอบของสังคมด้านใด ๆ
2. ต้องไม่ก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์หรือแมลงที่เป็นพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ หนู ยุง สัตว์พิษที่กัดต่อยมนุษย์ สัตว์เลี้ยง เช่น ตะขาบ งู
3. ต้องไม่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อน รำคาญ ขัดประโยชน์ ต่อประชาชนในอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน อันเนื่องมาจากฝุ่นละออง เสียงดัง กลิ่นเหม็น อุจจารดา เศษขยะปลิวกระจายเกะกะ ฯลฯ
4. ต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน มลพิษทางทัศนียภาพ

การกำจัดขยะมูลฝอยในแต่ละวิธีต่างก็มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป ฉะนั้นควรเลือกวิธีที่เหมาะสม ของแต่ละพื้นที่ โดยกระทำควบคู่กันไปทั้งการลดปริมาณขยะมูลฝอย การนำกลับไปใช้ใหม่ และการกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ การลดปริมาณขยะ ซึ่งมีแผนหรือแนวคิด 5 R.

R. 1 (Reduce) เป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก การลดปริมาณวัสดุ (Reduce Material Volume) เป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก เพื่อลดปริมาณของบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย การลดความเป็นพิษ (Reduced Toxicity) เป็นการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

R. 2 (Reuse) นำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่หรือเป็นการใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีก ๆ เช่น ขวดน้ำหวาน นำมาบรรจุน้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้ว นำมาใส่น้ำตาล การนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ (Product Reuse) เป็นการพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้ง ก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกใช้ของใหม่

R. 3 (Repair) การนำมาแก้ไข นำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย ซึ่งจะทิ้งเป็นมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น เก้าอี้

R. 4 (Recycle) การหมุนเวียนกลับมาใช้ นำขยะมาแปรรูป ตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมแล้วนำมาใช้ใหม่ เช่น พลาสติก กระดาษ ขวด โลหะต่าง ๆ ฯลฯ นำมาหลอมใหม่ นำยางรถยนต์ที่ใช้ไม่ได้แล้วมาทำรองเท้า นำแก้วแตกมาหลอมผลิตเป็นแก้วหรือกระจกใหม่ การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Material Recycling) เป็นการนำวัสดุมาผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นสินค้าใหม่

R. 5 (Reject) การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงการใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์

วิธีการกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

1. วิธีการหมักทำปุ๋ย (Compositing) จะอาศัยกระบวนการทางชีววิทยาของจุลินทรีย์ ในการย่อยสลายอินทรีย์สารที่มีอยู่ในขยะมูลฝอยภายใต้สภาวะที่เหมาะสม อาทิ ความชื้น อุณหภูมิ ปริมาณออกซิเจน สภาพความเป็นกรด-ด่าง และอัตราส่วนระหว่างคาร์บอนและไนโตรเจน ซึ่งกระบวนการหมักจะมีทั้งแบบที่ต้องใช้ออกซิเจน (Aerobic Digestion) และแบบที่ไม่ใช้ออกซิเจน (Anaerobic Digestion) ซึ่งผลผลิตสุดท้ายจะได้สารอินทรีย์ที่ย่อยสลายแล้วและมีน้ำตาล มีกลิ่นคล้ายดิน เรียกว่า คอมโปสท์สามารถใช้ปรับปรุงคุณภาพดินได้ และกรณีที่หมักแบบไม่ใช้ออกซิเจน จะได้ก๊าซชีวภาพด้วย (ก๊าซมีเทน)

2. วิธีการเผาในเตา (Incineration) เป็นวิธีการกำจัดมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพดีมากที่สุดวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะการลดปริมาตรขยะมูลฝอย ซึ่งโดยทั่วไปจะสามารถลดปริมาตรมูลฝอยได้ร้อยละ 80-90 อาศัยลักษณะสมบัติของมูลฝอยซึ่งสามารถติดไฟได้ โดยการควบคุมอากาศหรือเชื้อเพลิงเสริม ภายใต้อุณหภูมิ ความดัน เวลา และความปั่นป่วน (Turbulence) ที่เหมาะสม ผลที่ได้จากปฏิกิริยาเผาไหม้จะเกิดก๊าซชนิดต่างๆ ไอ น้ำ ฝุ่น และขี้เถ้า อุณหภูมิเผาไหม้ขั้นสุดท้ายภายในเตาจะอยู่ระหว่าง 850-1200 องศาเซลเซียส วิธีนี้ต้องการใช้พื้นที่ไม่มากนัก แต่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ในการดำเนินการ ตัวอย่างเทคโนโลยีของการเผาในเตาเผา เช่น การเผาโดยจำกัดอากาศเพื่อผลิตก๊าซเชื้อเพลิงจากขยะ (Gasification) การเผาขยะ โดยใช้ปริมาณอากาศมากเกินไป (Excess Air Combustion) ซึ่งความร้อนที่ได้จากเตาเผาสามารถนำไปผลิตกระแสไฟฟ้าได้

3. วิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) จะเป็นการกำจัดมูลฝอย โดยการนำมูลฝอยมาเทกองในพื้นที่ซึ่งเตรียมไว้ แล้วใช้เครื่องจักรกลกลบ และบดอัดให้ยุบตัวลง แล้วใช้ดินกลบทับให้แน่นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อป้องกันกลิ่น แมลงพาหะและน้ำฝนชะล้าง และอินทรีย์สารต่างๆ ที่มีอยู่ในขยะจะย่อยสลายโดยกระบวนการย่อยสลายแบบไม่ใช้ออกซิเจน ทำให้ขยะมูลฝอย

ยุบตัวลงและเกิดก๊าซมีเทนและน้ำเสียขึ้นมา วิธีการดังกล่าวจะต้องมีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ การปูแผ่นพลาสติกกันซึมด้านล่างและด้านข้างบ่อฝังกลบ การติดตั้งท่อระบายแก๊ส การติดตั้งท่อ ติดตามตรวจสอบซึ่งวิธีนี้เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีที่ดินราคาถูก เพราะใช้พื้นที่มาก และอาศัยเทคโนโลยีไม่มากนัก

4. การจัดการมูลฝอยแบบผสมผสาน (Integrated Solid Waste Management) การกำจัดมูลฝอยแต่ละชุมชนอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือจะเลือกใช้หลายวิธีร่วมกันก็ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยและปัจจัยอื่นๆ การจัดการมูลฝอยแบบผสมผสานจะเป็นการบริหารจัดการที่เน้นการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์

มูลฝอยที่ถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดประเภทต่าง ๆ จะมีส่วนประกอบแต่ละอย่างของมูลฝอยที่แตกต่างกัน ส่วนประกอบของมูลฝอยหลายอย่างสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น เศษกระดาษ ขวดแก้ว เศษโลหะ ฯลฯ และในปัจจุบันยังได้มีการรับซื้อมูลฝอยชิ้นใหญ่ เช่น ตู้เย็นเก่า พัดลมเก่า ที่นอนเก่า การนำส่วนประกอบของมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์นี้ ถือเป็น การจัดการมูลฝอยอีกวิธีการหนึ่ง เป็นการช่วยลดปริมาณมูลฝอย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติในทางอ้อมอีกด้วย การนำมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์นี้ แบ่งอย่างกว้าง ๆ ออกเป็น 3 วิธีคือ เพื่อเป็นวัตถุดิบในการอุตสาหกรรม เพื่อเป็นเชื้อเพลิง หรือการผลิตพลังงาน และเพื่อปรับสภาพดิน

สรุปจากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องการจัดการมูลฝอย กล่าวได้ว่าการจัดการมูลฝอยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกักเก็บมูลฝอย การเก็บขนมูลฝอย การกำจัดมูลฝอย และการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ถนอมขวัญ พันธุ์สนธิ (2550) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี และเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตตำบลบ่อทอง จำนวน 363 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-Test และ One-way Anova ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูล

ฝอยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน เป็นรายด้านมากที่สุดคือด้านการวางแผนและตัดสินใจ รองลงมาคือด้านการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา และด้านการทำกิจกรรม โครงการ โดยในด้านการวางแผนและการตัดสินใจประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในด้านการรับรู้สถานการณ์ประชาชนที่เป็นนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ได้มีโอกาสรับทราบถึงสถานการณ์และสภาพปัญหาอยู่เสมอ และในด้านการทำกิจกรรม โครงการ ประชาชนได้เข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า อายุ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลบ่อทอง อบรมเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการมูลฝอย และแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ.05

พรรณี ดันตียนันท์ (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลท่าเสา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย และเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีความแตกต่างกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าเสา อำเภอ บางปะกง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลท่าเสา โดยสุ่มตัวอย่างจำนวน 326 หลังคาเรือน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอย คือการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรม การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจตามลำดับ และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอย จากการทดสอบสมมติฐานที่ค่าระดับนัยสำคัญ .05 พบว่าระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยไม่แตกต่าง ตามเพศ ระดับการศึกษาและระดับรายได้ แต่มีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันตาม อายุ อาชีพ สถานภาพ ที่อยู่ อาศัย และระยะเวลาที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลท่าเสา

นาวิ วิเศษ (2551) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลพลับพลานารายณ์ อำเภอมือเมือง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลพลับพลานารายณ์ อำเภอมือเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลพลับพลานารายณ์ ความถี่ในการรับข่าวสารและแหล่งข่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อยู่อาศัย

อยู่ในเขตเทศบาลตำบลพลับพลาณารายณ์ จำนวน 369 คน ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการได้รับประโยชน์ การวางแผนและการตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลพลับพลาณารายณ์ ความถี่ในการรับข่าวสารและแหล่งข่าว มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลพลับพลาณารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สำหรับเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลพลับพลาณารายณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

พิภัทร แสงสินธุสร (2550) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต โดยรวมมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยมากที่สุดคือด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย และด้านการคัดแยกมูลฝอยตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต พบว่าเพศ ระดับการศึกษา และการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกั น มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วน อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน รายได้ในครอบครัวต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะที่อยู่อาศัยต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน ที่มีนัยสำคัญ .05

ศิวกานต์ กะริอุณะ (2553) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลศรีวิไล จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยและเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยระหว่างประชาชนที่มีคุณลักษณะ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนหัวหน้าครอบครัวที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 338 คน ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย เทศบาลศรีวิไล โดยรวม

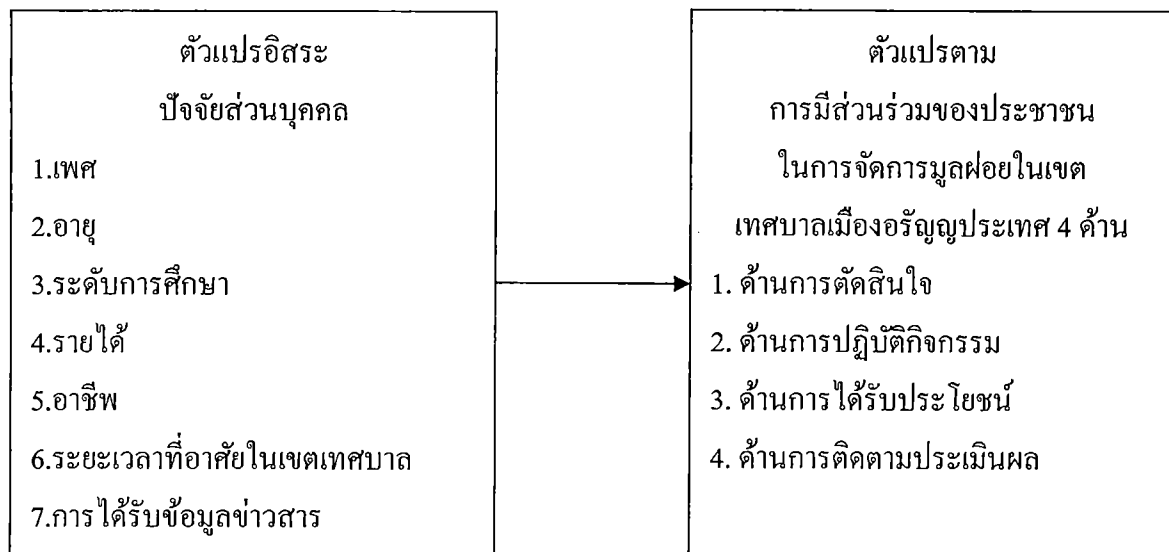
อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ขั้นตอนการจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือขั้นตอนการทิ้งขยะมูลฝอย และขั้นตอนการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง และขั้นที่มีส่วนร่วมลำดับสุดท้าย คือการแปรรูปและนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อยู่ในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยระหว่างประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพที่แตกต่างกัน พบว่าประชาชนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ ระดับการศึกษาและอาชีพ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลศรีวิไลแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง อายุ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยเทศบาลตำบลศรีวิไลไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ที่ศึกษา และปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาสร้างกรอบแนวความคิดในการวิจัยในครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีของ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542, หน้า 5) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร สำหรับรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980, p. 219) ไว้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 18 ชุมชน จำนวน 9,641 ครัวเรือน

ประชาชนหมายถึง หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ครัวเรือนละ 1 คน กรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่ก็จะเลือกผู้แทนครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 384 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามานะ (Yamane, 1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน .05 ดังนี้

$$\text{จากสูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = จำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้มีค่าเท่ากับ .05

ต้นฉบับไม่ปรากฏหน้า

การเก็บตัวอย่าง กระทำโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยการนำบ้านเลขที่ที่อยู่ในชุมชนนั้นมาเขียนและม้วนใส่ในภาชนะคลุกกันให้ทั่ว แล้วหยิบขึ้นมาจนได้จำนวนตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ในแต่ละชุมชนตามตารางที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ซึ่งถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นคำถามปลายปิด (Close Ended) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามรูปแบบของลิเกิร์ต (Likert Scale) จำนวน 20 ข้อ โดยแยกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการตัดสินใจ จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการปฏิบัติกิจกรรม จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านการได้รับประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านการติดตามประเมินผล จำนวน 5 ข้อ

โดยมีหลักเกณฑ์การให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ตามระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดนิยาม เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการประเมินหาค่าความสอดคล้องภายในเครื่องมือในการวิจัย (Content Validity) โดยการประเมินข้อคำถามว่าสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องวัดเพียงใด ซึ่งใช้เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง กำหนดค่าตัวเลข ดังนี้

ค่า + 1 หมายถึง สอดคล้อง

ค่า 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ค่า - 1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง

ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

1. ดร.วิเชียร ต้นศิริคงคล อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย

บูรพา

2. ผศ.ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย

บูรพา

3. นายเอกชัย หอมชื่น นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

สระแก้ว

4. ขอรับเครื่องมือในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญคืน แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความ

สอดคล้อง IOC (Index of Congruence) ของข้อคำถามในแต่ละข้อ ถ้ามี $IOC < 0.5$ แสดงว่าข้อ

คำถามนั้นเนื้อหาไม่ตรงตามที่ต้องการวัด ถือว่าใช้ไม่ได้ให้สร้างขึ้นใหม่ทดแทนกรณีที่เห็นว่า

ไม่ครอบคลุม โดยใช้สูตร (มณี บุญญาติศัย, 2548, หน้า 79) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา
 N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ของข้อคำถามในภาพรวมได้ค่า (IOC) = 0.97

5. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าไร่ จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ ครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.83 ซึ่งถือว่า แบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไปได้

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 384 ชุด
2. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยจะตรวจความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม กรณีแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ครบถ้วน จะแจ้งให้ผู้ตอบแบบสอบถามดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วนต่อไป
3. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไป จำนวน 384 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 384 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้
- เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยทำการลงรหัสแล้วนำข้อมูลมาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ได้ ดังนี้
- ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
  - ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ

มูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใน 4 ด้าน ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เกณฑ์ในการแปลความหมายสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะอยู่ในรูปของคะแนนเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ (วิเศษ แก้วกระจาย, 2550, หน้า 94)

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} = .80 \end{aligned}$$

ระดับคะแนนเฉลี่ย ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย

4.21-5.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.41-4.20	มีส่วนร่วมมาก
2.61-3.40	มีส่วนร่วมปานกลาง
1.81-2.60	มีส่วนร่วมน้อย
1.00-1.80	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- อธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ และร้อยละ
- อธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ t-Test และ One-Way ANOVA

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อำเภอ อรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อำเภอ อรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อำเภอ อรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ จำนวน 384 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

F แทน ค่าสถิติที่ใช้แจกแจงแบบ F (F-distribution)

t แทน ค่าสถิติที่ใช้แจกแจงแบบ t (t-distribution)

p แทน ค่าความน่าจะเป็น

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลำดับชั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อ.อรัญญประเทศ จ.สระแก้ว

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ อ.อรัญญประเทศ จ.สระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมือง อรัญญประเทศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	134	34.9
หญิง	250	65.1
รวม	384	100.00
อายุ		
18-25 ปี	80	20.83
26-50 ปี	158	41.15
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	146	38.02
รวม	384	100.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	208	54.17
มัธยมศึกษา ปวช./ ปวส.	129	33.59
ปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป	47	12.24
รวม	384	100.00
อาชีพ		
รับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	65	16.93
ค้าขาย	107	27.86
รับจ้าง	92	23.96
เกษตรกร	87	22.66
อาชีพอื่น ๆ	33	8.59
รวม	384	100.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	255	66.41
10,001 - 20,000 บาท	78	20.31
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	51	13.28
รวม	384	100.00
ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่		
เคย	97	25.26
ไม่เคย	287	74.74
รวม	384	100.00
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง		
อรัญญประเทศ		
ต่ำกว่า 5 ปี	77	20.05
5 - 10 ปี	128	33.33
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	179	46.62
รวม	384	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 65.1 และส่วนน้อยเป็นเพศชาย จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9

ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 26-50 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 41.15 รองลงมาคือกลุ่มอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 38.02 และส่วนน้อยคือกลุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าคือ จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17 รองลงมาคือกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช./ ปวส. จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.59 และส่วนน้อยคือกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 12.24

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีอาชีพค้าขาย จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 27.86 และกลุ่มที่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.96 รองลงมาคืออาชีพเกษตรกร จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66 กลุ่มที่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.93 และส่วนที่น้อยที่สุดคือกลุ่มที่มีอาชีพอื่น ๆ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.59

ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 66.41 รองลงมาคือกลุ่มที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001- 20,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.31 และส่วนน้อยคือกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.28

ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 74.74 และส่วนน้อยเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 25.26

ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมาคือมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ 5 - 10 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุดคือ มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 20.05

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ รวม 4 ด้าน

การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย	$\bar{x}$	SD	แปลผล	อันดับ
ด้านการตัดสินใจ	2.12	1.05	น้อย	3
ด้านการปฏิบัติกิจกรรม	3.53	1.01	มาก	2
ด้านการได้รับประโยชน์	3.72	0.91	มาก	1
ด้านการติดตามประเมินผล	1.78	0.99	น้อยที่สุด	4
รวม	2.79	0.99	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว รวม 4 ด้าน ในภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.79 (SD = 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการได้รับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.72 (SD = 0.91) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.53 (SD = 1.01) ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย 2.12 (SD = 1.05) และด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในลำดับสุดท้ายมีค่าเฉลี่ย 1.78 (SD = 0.99)

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการตัดสินใจ

ด้านการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	SD	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านเคยร่วมประชุมกับเทศบาลในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอย	-	56 (14.58)	55 (14.32)	164 (42.71)	109 (28.39)	2.15	0.99	น้อย	2
2. ท่านเคยร่วมกำหนดและจัดทำแผนการจัดการมูลฝอยกับเทศบาล	6 (1.56)	36 (9.38)	40 (10.42)	104 (27.08)	198 (51.56)	1.82	1.05	น้อย	5
3. ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการจัดการมูลฝอยในด้านการเก็บรวบรวม การเก็บขน หรือการกำจัดขยะมูลฝอย ให้กับเทศบาล	4 (1.04)	49 (12.76)	36 (9.38)	113 (29.43)	182 (47.39)	1.90	1.07	น้อย	4
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน เช่น การกำหนดจุดรวบรวมมูลฝอยชุมชน	13 (3.38)	38 (9.90)	41 (10.68)	133 (34.63)	159 (41.41)	1.92	1.10	น้อย	3

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้านการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การกำหนดจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด	38	65	157	27	97	2.79	1.04	ปานกลาง	1
	(9.90)	(16.93)	(40.88)	(7.03)	(25.26)				
	ภาพรวม					2.12	1.05	น้อย	

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในด้านการตัดสินใจ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 2.12 (SD = 1.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การกำหนดจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด มีค่าเฉลี่ย 2.79 (SD = 1.04) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมประชุมกับเทศบาลในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอย มีค่าเฉลี่ย 2.15 (SD = 0.99) การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน เช่น การกำหนดจุดรวบรวมมูลฝอยชุมชน มีค่าเฉลี่ย 1.92 (SD = 1.10) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการจัดการมูลฝอยในด้านการเก็บรวบรวม การเก็บขน หรือการกำจัดขยะมูลฝอย ให้กับเทศบาล มีค่าเฉลี่ย 1.90 (SD = 1.07) และการมีส่วนร่วมกำหนดและจัดทำแผนการจัดการมูลฝอยกับเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 1.82 (SD = 1.05)

ตารางที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ
อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการปฏิบัติกิจกรรม

ด้านการปฏิบัติกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปล ผล	อัน ดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
1. ท่านได้ร่วมกับชุมชน พัฒนาทำความสะอาด เนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ	87 (22.66)	41 (10.68)	192 (50.00)	52 (13.54)	12 (3.12)	3.36	1.07	ปาน กลาง	4
2. ท่านคัดแยกขยะก่อน ทิ้งทุกครั้ง	51 (13.28)	81 (21.09)	205 (53.39)	36 (9.38)	11 (2.86)	3.32	0.92	ปาน กลาง	5
3. ท่านทิ้งมูลฝอยลงใน ภาชนะรองรับมูลฝอยที่ เทศบาลจัดไว้ให้	83 (21.61)	42 (10.94)	225 (58.59)	12 (3.13)	22 (5.73)	3.40	1.04	ปาน กลาง	3
4. ท่านรวบรวมสิ่งของที่ ไม่ใช่แล้ว เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์ ขวด พลาสติก เศษเหล็ก เศษ แก้ว ไว้เพื่อนำไปขาย	120 (31.25)	122 (31.77)	110 (28.64)	20 (5.21)	12 (3.13)	3.83	1.03	มาก	1
5. เมื่อท่านพบเห็นขยะ มูลฝอยบนถนน ทางเดิน หรือในที่สาธารณะ ท่าน ได้เก็บขยะนั้นทิ้งลงใน ภาชนะรองรับมูลฝอย	89 (23.18)	143 (37.24)	125 (32.55)	8 (2.08)	19 (4.95)	3.72	1.00	มาก	2
	ภาพรวม					3.53	1.01	มาก	

จากตารางที่ 5 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$ $SD = 1.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การรวบรวมสิ่งของที่ ไม่ใช่แล้ว เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ ขวดพลาสติก เศษเหล็ก เศษแก้ว ไว้เพื่อนำไปขาย มีค่าเฉลี่ย 3.83 ($SD = 1.03$) รองลงมาคือ เมื่อพบเห็นขยะมูลฝอยบนถนน ทางเดิน

หรือในที่สาธารณะ ท่านได้เก็บขยะนั้นทิ้งลงในภาชนะรองรับมูลฝอย มีค่าเฉลี่ย 3.72 (SD = 1.00) การทิ้งมูลฝอยลงในภาชนะรองรับมูลฝอยที่เทศบาลจัดไว้ให้ มีค่าเฉลี่ย 3.40 (SD = 1.04) ได้ร่วมกับชุมชนพัฒนาทำความสะอาดเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.36 (SD = 1.07) และการคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้งอยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.32 (SD = 0.92)

ตารางที่ 6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการได้รับประโยชน์

ด้านการได้รับประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ท่านรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาทำความสะอาดชุมชนทำให้ชุมชนของท่านมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น	113 (29.43)	117 (30.47)	133 (34.63)	19 (4.95)	2 (0.52)	3.83	0.92	มาก	2
2. ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนลดลง	85 (22.14)	98 (25.52)	168 (43.75)	30 (7.81)	3 (0.78)	3.60	0.94	มาก	5
3. ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงหวี่ หนู ลดลง	90 (23.44)	95 (24.74)	167 (43.49)	29 (7.55)	3 (0.78)	3.62	0.95	มาก	4
4. ท่านรู้สึกสบายใจเมื่อเห็นชุมชนสะอาด ไม่มีปัญหาขยะมูลฝอย	83 (21.61)	104 (27.08)	183 (47.66)	12 (3.13)	2 (0.52)	3.66	0.87	มาก	3
5. ท่านรู้สึกว่าการทำความสะอาดของพนักงานเทศบาล ทำให้ชุมชนสะอาดขึ้น ปัญหาขยะมูลฝอยลดลง	98 (25.52)	164 (42.71)	101 (26.30)	19 (4.95)	2 (0.52)	3.88	0.87	มาก	1
						ภาพรวม	3.72	0.91	มาก

จากตารางที่ 6 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการได้รับประโยชน์ ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ความรู้สึกว่าการทำความสะอาดของพนักงานเทศบาล ทำให้ชุมชนสะอาดขึ้น ปัญหาขยะมูลฝอยลดลง มีค่าเฉลี่ย 3.88 ($SD = 0.87$) รองลงมาคือ ความรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาทำความสะอาดชุมชนทำให้ชุมชนของท่านมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นมีค่าเฉลี่ย 3.83 ($SD = 0.92$) ความรู้สึกสบายใจเมื่อเห็นชุมชนสะอาด ไม่มีปัญหาขยะมูลฝอย มีค่าเฉลี่ย 3.66 ($SD = 0.87$) ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงหวี่ หนู ลดลง มีค่าเฉลี่ย 3.62 ($SD = 0.95$) และปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนลดลงอยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.60 ($SD = 0.94$)

ตารางที่ 7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการติดตามประเมินผล

ด้านการติดตามประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1.ท่านได้ติดตามผลการปฏิบัติงาน การจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ	19 (4.95)	37 (9.64)	57 (14.84)	65 (16.93)	206 (53.64)	1.95	1.23	น้อย	1
2.ท่านเคยตักเตือนพนักงานเก็บขยะ เมื่อพบว่าปฏิบัติงานไม่เรียบร้อย และแจ้งให้เทศบาลทราบ	2 (0.52)	14 (3.65)	33 (8.59)	133 (34.64)	202 (52.60)	1.65	0.83	น้อยที่สุด	5
3.ท่านเคยร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บกวาดหรือเก็บขนขยะในชุมชนของท่าน	2 (0.52)	23 (5.99)	43 (11.20)	119 (30.99)	197 (51.30)	1.73	0.91	น้อยที่สุด	4

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้านการติดตามประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	SD	แปลผล	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
4. ท่านแจ้งเทศบาลทันทีเมื่อพบปัญหาการจัดการขยะ เช่น รถเก็บขยะไม่เข้าเก็บขยะตามกำหนด	2 (0.52)	31 (8.07)	36 (9.38)	119 (30.99)	196 (51.04)	1.76	0.96	น้อยที่สุด	3
5. เมื่อชุมชนของท่านจัดกิจกรรมรณรงค์พัฒนาทำความสะอาด ท่านติดตามผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ	12 (3.13)	21 (5.47)	41 (10.68)	115 (29.95)	195 (50.78)	1.80	1.04	น้อยที่สุด	2
ภาพรวม						1.78	0.99	น้อยที่สุด	

จากตารางที่ 7 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญญูประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการติดตามประเมินผล ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x} = 1.78$ SD = 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การติดตามผลการปฏิบัติงาน การจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ มีค่าเฉลี่ย 1.95 (SD = 1.23) รองลงมาคือ เมื่อชุมชนของท่านจัดกิจกรรมรณรงค์พัฒนาทำความสะอาด ท่านติดตามผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ มีค่าเฉลี่ย 1.80 (SD = 1.04) การแจ้งเทศบาลทันทีเมื่อพบปัญหาการจัดการขยะ เช่น รถเก็บขยะไม่เข้าเก็บขยะตามกำหนด มีค่าเฉลี่ย 1.76 (SD = 0.96) เคยร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บกวาดหรือเก็บขยะในชุมชนของท่าน มีค่าเฉลี่ย 1.73 (SD = 0.91) และเคยตักเตือนพนักงานเก็บขยะ เมื่อพบว่าปฏิบัติงานไม่เรียบร้อย และแจ้งให้เทศบาลทราบอยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 1.65 (SD = 0.83)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ได้ดังนี้
สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพศของประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย

เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
ชาย	134	2.78	0.61	-0.70	0.332
หญิง	250	2.79	0.59		

* $p < .05$

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ t-Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	7.42	2	3.71	10.897	.000*
ภายในกลุ่ม	129.77	381	0.34		
รวม	137.20	383			

* $p < .05$

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จำแนกตามอายุ โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{x}$	อายุระหว่าง 18-25 ปี	อายุระหว่าง 26-50 ปี	อายุมากกว่า 50ปี ขึ้นไป
		2.52	2.83	2.89
อายุระหว่าง 18-25 ปี	2.52		-0.31*	-0.37*
อายุระหว่าง 26-50 ปี	2.83			
อายุมากกว่า 50ปี ขึ้นไป	2.89			

จากตารางที่ 10 พบว่าการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า กลุ่มที่มีความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย แตกต่างกัน มี 2 คู่คือ

คู่ที่ 1 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปีและกลุ่มอายุระหว่าง 26-50 ปี โดยพบว่ากลุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่ากลุ่มอายุระหว่าง 26-50 ปี

คู่ที่ 2 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปีและกลุ่มอายุมากกว่า 50ปี ขึ้นไป โดยพบว่ากลุ่มอายุระหว่าง 18-25 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่ากลุ่มอายุมากกว่า 50ปี ขึ้นไป สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	15.61	2	7.81	24.46	.000*
ภายในกลุ่ม	121.59	381	0.32		
รวม	137.20	383			

* $p < .05$

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา ปวช./ปวส.	ปริญญาตรีหรือ ปริญญาตรีขึ้นไป
		2.76	3.00	2.33
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	2.76		-0.23*	0.43*
มัธยมศึกษา ปวช./ปวส.	3.00			0.67*
ปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป	2.33			

จากตารางที่ 12 พบว่าการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ เซฟเฟ่ พบว่า กลุ่มที่มีความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน มี 3 คู่คือ

คู่มือที่ 1 คือ คู่มือระหว่างกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าและกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช./ ปวส. โดยพบว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช./ ปวส.

คู่มือที่ 2 คือ คู่มือระหว่างกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าและกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป โดยพบว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย มากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป

คู่มือที่ 3 คือ คู่มือระหว่างกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช./ปวส. และกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป โดยพบว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช./ปวส. มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย มากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	23.4	4	5.86	19.51	.000*
ภายในกลุ่ม	113.8	379	0.30		
รวม	137.2	383			

* $p < .05$

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จำแนกตามกลุ่มอาชีพ โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

อาชีพ	$\bar{x}$	รับราชการ / พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย	รับจ้าง	เกษตรกร	อื่น ๆ
		2.54	3.07	2.68	2.94	2.30
รับราชการ / พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	2.54		-0.53*			
ค้าขาย	3.07			0.38*		
รับจ้าง	2.68				0.26*	0.38*
เกษตรกร	2.94					
อื่น ๆ	2.30					

* $p < .05$

จากการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ เซฟเฟ พบว่า กลุ่มที่มีความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย แตกต่างกัน มี 4 คู่คือ

คู่ที่ 1 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอาชีพรับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจและกลุ่มอาชีพค้าขาย โดยพบว่ากลุ่มอาชีพรับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่ากลุ่มอาชีพค้าขาย

คู่ที่ 2 คือ คู่ระหว่างกลุ่มอาชีพค้าขายและกลุ่มอาชีพรับจ้าง โดยพบว่ากลุ่มอาชีพค้าขายมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย มากกว่ากลุ่มอาชีพรับจ้าง

คู่ที่ 3 คือ คู่ระหว่างกลุ่มรับจ้าง และกลุ่มอาชีพเกษตรกร โดยพบว่ากลุ่มอาชีพรับจ้างมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกร

คู่ที่ 4 คือ คู่ระหว่างกลุ่มรับจ้างและกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่น แม่บ้าน นักเรียน โดยพบว่ากลุ่มอาชีพรับจ้างมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย มากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่น แม่บ้าน นักเรียน

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.65	2	1.33	3.758	0.024*
ภายในกลุ่ม	134.54	381	0.35		
รวม	137.20	383			

* $p < .05$

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จำแนกตามรายได้ โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้

รายได้	$\bar{x}$	น้อยกว่า 10,000 บาท	10,001 - 20,000 บาท	มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป
		2.74	2.95	2.77
น้อยกว่า 10,000 บาท	2.74		0.21*	
10,001 - 20,000 บาท	2.95			
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	2.77			

* $p < .05$

จากการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ เซฟเฟ พบว่า กลุ่มที่มีความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน คือ คู่ระหว่างผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท และผู้ที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท โดยพบว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่าผู้ที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยต่างกัันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การได้รับข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	$\bar{x}$	SD	t	Sig.
เคย	97	2.70	0.63	-1.72	0.132
ไม่เคย	287	2.82	0.59		

* $p < .05$

จากตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จำแนกตามการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้สถิติ t-Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 7 ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศต่างกััน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.3	2	2.1	6.11	0.002*
ภายในกลุ่ม	132.9	381	0.3		
รวม	137.2	383			

* $p < .05$

จากตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศโดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบสมมติฐานพบว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ

ระยะเวลาที่อาศัย ๓	$\bar{x}$	ต่ำกว่า 5 ปี	5 - 10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
ต่ำกว่า 5 ปี	2.67	2.67	2.70	2.90
5 - 10 ปี	2.70		2.70	2.90
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	2.90			2.90

* $p < .05$

จากตารางที่ 19 พบว่าการทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า กลุ่มที่มีความแตกต่างต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย แตกต่างกัน มี 2 คู่คือ

คู่ที่ 1 คือ คู่ระหว่างกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศต่ำกว่า 5 ปีและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศมากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยพบว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศต่ำกว่า 5 ปีมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

คู่ที่ 2 คือ คู่ระหว่างกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ 5-10 ปีและกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศมากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยพบว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ 5-10 ปีมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย น้อยกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 20 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
6. ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
7. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองอัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมือง อัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จึงได้สุ่มตัวอย่างแล้วเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือทางการวิจัยคือ แบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองอัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 18 ชุมชน จำนวน 9,641 ครัวเรือน โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ด้านการได้รับประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้แล้วมีข้อค้นพบ ที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 65.10 มีอายุอยู่ระหว่าง 26-50 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 41.15 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่า จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 107 คน

คิดเป็นร้อยละ 27.86 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 66.41 ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 74.74 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 46.62

ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ในภาพรวมพบว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านการได้รับประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามประเมินผล ตามลำดับ

ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือการรวบรวมสิ่งของที่ไม่ใช่แล้ว เช่นกระดาษหนังสือพิมพ์ ขวดพลาสติก เศษเหล็ก เศษแก้ว ไว้เพื่อนำไปขาย รองลงมาคือ เมื่อพบเห็นขยะมูลฝอยบนถนน ทางเดิน และที่สาธารณะ ท่านได้เก็บขยะนั้นทิ้งลงในภาชนะรองรับมูลฝอย ถัดไปคือ การทิ้งมูลฝอยลงในภาชนะรองรับมูลฝอยที่เทศบาลจัดไว้ให้ และได้ร่วมกับชุมชนพัฒนาทำความสะอาดเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งทุกครั้งอยู่ในอันดับสุดท้าย

ด้านการได้รับประโยชน์ ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือความรู้สึกว่าการทำความสะอาดของพนักงานเทศบาล ทำให้ชุมชนสะอาดขึ้น ปัญหาขยะมูลฝอยลดลง รองลงมาคือความรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาทำความสะอาดชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น ถัดไปคือ ความรู้สึกสบายใจเมื่อเห็นชุมชนสะอาด ไม่มีปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาแมลงวัน แมลงหวี่ หนู ลดลง ส่วนปัญหาขยะมูลฝอยลดลงอยู่ในอันดับสุดท้าย

ด้านการตัดสินใจ ของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรก คือการได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การกำหนดจัดกิจกรรมรณรงค์รักษา

ความสะอาด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมประชุมกับเทศบาลในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอย ถัดไปคือ การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน เช่นการกำหนดจุดรวบรวม มูลฝอยชุมชน และการได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการจัดการมูลฝอย ในด้านการเก็บรวบรวม การเก็บขน หรือการกำจัดขยะมูลฝอยให้กับเทศบาล ส่วนการร่วมกำหนด และจัดทำแผนการจัดการมูลฝอยกับเทศบาลอยู่ในอันดับสุดท้าย

ด้านการติดตามประเมินผล พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรกคือการได้ ติดตามผลการปฏิบัติงานการจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ รองลงมาคือเมื่อชุมชน จัดกิจกรรมรณรงค์พัฒนาทำความสะอาดได้ติดตามผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงที่สุด โครงการ ถัดไปคือ การแจ้งเทศบาลทันทีเมื่อพบปัญหาการจัดการขยะ เช่น รถเก็บขนขยะไม่เข้าเก็บ ขนขยะตามกำหนด และการร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บกวาดหรือเก็บขนขยะ ในชุมชนของท่าน ส่วนการคัดเตือนพนักงานเก็บขยะเมื่อพบว่าปฏิบัติงานไม่เรียบร้อยและแจ้งให้ เทศบาลทราบ อยู่ในอันดับสุดท้าย

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาล เมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ พบว่า

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05
4. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05
5. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05
6. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศต่างกันมี ส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05
7. ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยต่างกัน มีส่วนร่วมในการ จัดการมูลฝอยแตกต่างกันไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมด้านการได้รับประโยชน์จะมีมากกว่าระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรม และด้านการตัดสินใจ ส่วนด้านการติดตามประเมินผลมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย จึงทำให้ประชาชนสนใจแต่การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ มากกว่าที่จะสนใจเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้อาจมีแนวคิดที่ว่าจัดการมูลฝอยเป็นหน้าที่ของเทศบาล จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่มากนัก การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ศิวกานต์ กะริอุณะ (2553) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลศรีวิไล จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลศรีวิไล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนมีแนวคิดที่ว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเทศบาล และถือว่าเทศบาลมีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยโดยตรง จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่มากนัก โดยมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ปรากฏผลดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบัน ประชาชนเพศหญิง เพศชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาคกัน จึงส่งผลให้ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ถนอมขวัญ พันธุ์สนธิ (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกัน และ พรรณี ตันติยานันท์ (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดมูลฝอยในเขต

เทศบาลตำบลท่าสะอ้าน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกันตามเพศ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นาวิ วิเศษ (2551) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลพลับพลานารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลพลับพลานารายณ์

2.2 ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีแนวคิดและทัศนคติที่ว่า หน้าที่ในการจัดการมูลฝอยเป็นหน้าที่ของเทศบาล จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่ว่าจะ ได้รับข้อมูลข่าวสารหรือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารต่างก็ไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการมูลฝอยมากนัก โดยผลการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ พิภัทร แสงสินธุสร (2550) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะอยู่ในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

2.3 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยน้อยกว่าประชาชนกลุ่มอายุระหว่าง 26-50 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีอายุมาก จะมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น จึงส่งผลให้ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฌนอมขวัญ พันธุ์สนิท (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน และสอดคล้องกับพรรณี ดันตัญญานันท์ (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าสะอ้าน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

2.4 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยพบว่าประชาชนที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยน้อยกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช./ปวส.แต่

มากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป และกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาในระดับปวช./ปวส.มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยมากกว่ากลุ่มที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิภัทร แสงสินธุศร (2550) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต พบว่าประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัน และสอดคล้องกับ ศิวกานต์ กะริอุณะ (2553) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลศรีวิไล จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

2.5 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยพบว่าประชาชนกลุ่มอาชีพค้าขายมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอาชีพรับจ้าง ประชาชนกลุ่มอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยน้อยกว่ากลุ่มอาชีพค้าขาย ประชาชนกลุ่มอาชีพรับจ้างมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยน้อยกว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกร แต่มากกว่าอาชีพอื่นๆ เช่นแม่บ้าน นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรรณี ดันดิยานันท์ (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าสะอ้าน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ศิวกานต์ กะริอุณะ(2553) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลศรีวิไล จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

2.6 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยประชาชนที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท จะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีรายได้น้อยให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มากกว่า จึงส่งผลให้ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนอมขวัญ พันธุ์สนธิ (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

2.7 ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ต่ำกว่า 5 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยน้อยกว่ากลุ่มที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศมากกว่า 10 ปีขึ้นไป และกลุ่มที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศระยะเวลา 5-10 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยน้อยกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศเป็นเวลานานจะมีความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ส่งผลให้ประชาชนที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฌนอมขวัญ พันธุ์สนิท (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลบ่อทองต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการได้รับประโยชน์การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการปฏิบัติกิจกรรม การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ถัดไปคือด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และสุดท้ายคือด้านการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ดังนั้นเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ให้มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านการตัดสินใจ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย เทศบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยสนับสนุนให้มีการจัดประชุมประชาคม เพื่อให้ประชาชน ได้ใช้ความคิด แสดงความคิดเห็น ได้ร่วมกันค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา แล้วร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งปัญหาต่าง ๆ หรือแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ หากได้มาจากประชาชน จะทำให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการปฏิบัติกิจกรรม และด้านการได้รับประโยชน์ ทั้ง 2 ด้าน จะมีความเกี่ยวข้องกันกล่าวคือผลประโยชน์เป็นผลพวงมาจากการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ ด้านการปฏิบัติกิจกรรม และด้านการได้รับประโยชน์ การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง เทศบาลควรรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีและสร้างความตระหนักถึงปัญหาของขยะมูลฝอยที่มีผลกระทบต่อประชาชนทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เทศบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ชุมชน หรือจัดตั้งธนาคารขยะ โดยมีผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีส่วนร่วมมากขึ้น

3. ด้านการติดตามประเมินผล พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นเทศบาลจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลให้มากขึ้น โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนให้ทราบถึงประโยชน์ของการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการจัดการมูลฝอย ซึ่งการติดตามประเมินผลจะเป็นการสะท้อนกลับถึงผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขปัญหาคำเนินการด้านการจัดการมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ที่เป็นสาเหตุทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยไม่มากเท่าที่ควร โดยการทำแบบสอบถามที่มีลักษณะการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชน

2. ควรศึกษาแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อทางเทศบาลจะได้นำข้อมูลมาใช้เป็นประโยชน์และสร้างการจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2554). *สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 27 ธันวาคม 2554, เข้าถึงได้จาก [http://thaipublica.org/2011/12/report pollution-2554](http://thaipublica.org/2011/12/report%20pollution-2554).
- กรรณิกา ชมดี. (2524). *การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2535). *พระราชบัญญัติการสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). *การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). *การบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฉอ้าน วุฒิชัยธรรมรักษา. (2526). *ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชิต นิลพานิช และกุลธรน ธนาพงศธร. (2532). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. ในเอกสารสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบลหมู่บ้าน (หน้า 72). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ถนอมขวัญ พันธุ์สนธิ. (2550). *การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถนอม สุขสง่าเจริญ. (2526). *บทบาทของกรมการศึกษาต่อการพัฒนาโรงเรียนประชาบาลเขตจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ*. นนทบุรี: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- นาวิ วิเศษ. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลพลับพลาณารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2542). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พรรณี ตันติยานันท์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าเสา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัฒนา มุลพฤกษ์. (2546). *อนามัยสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: ชิกมา ดีไซน์กราฟฟิก.
- พิภัทร แสงสินธุสร. (2550). *พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตจังหวัดภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2546). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาร.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- มณี บุญญาติชัย. (2548). *การบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์.
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วิเศษ แก้วกระจ่าง. (2550). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5 เรื่องภูมิปัญญาไทย เบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสาคร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดหลักสี่พัฒนาราษฎร์อุบลอัมภ์*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศิริกุล กสิวิวัฒน์. (2546). *การมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของประชาชน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศิวะกานต์ กระจิฉณะ. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย เทศบาลตำบลศรีวิไล จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา นโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางปราณี อารักษา
วัน เดือน ปีเกิด	23 พฤษภาคม 2506
สถานที่เกิด	จังหวัดปราจีนบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2/10 ตำบลอรัญญาประเทศ อำเภอรัญญาประเทศ จังหวัดสระแก้ว 27120
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญญาประเทศ อำเภอรัญญาประเทศ จังหวัดสระแก้ว
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529 - 2533	พยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง วิทยาลัยพยาบาลสระบุรี จังหวัดสระบุรี
พ.ศ. 2554 - 2556	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยบูรพา

- สถานบริการสาธารณสุข. (2545). *ข้อบังคับกรุงเทพมหานครว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของอาคาร สถานที่และสถานบริการสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- สานิตย์ บุญชู. (2527). *การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเมธ ทรายแก้ว. (2536). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดิน รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภณการพิมพ์.
- อนุภาพ ธีรลาภ. (2528). *การวิเคราะห์เชิงสมมติฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cohen, J. M. & Uphoft, N. T. (1980). *Rural Development Participation Concepts and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. New York: The Rural Development Committee Center for Internation Studies, Cornell University.
- Erwin,W. (1976). *Theory and Implementation*. Georgia: Georgia State University.
- Koufman, H. F. (1949). *Participation Orqanized Activities in Selected Kentucky Localities*. Kentucky: The Free Press.
- Reeder, W. W. (1974). *Some Aspect of the Information Social Participation of Farm Families in New York State*. Unpublished Ph.D Dissertation, Cornell University.
- Reven, B. H. & Rubin, J. Z. (1983). *Social Psychology*. New York: John Wiley & Sons.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an Introduction Analysis*. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย
ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

*****

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของนิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ตามความเป็นจริง

1.เพศ

1.ชาย 2.หญิง

2.อายุ

1. 18-25 ปี 2. 26-50 ปี 3. มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3.ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า 2. มัธยมศึกษา ปวช./ปวส.

3.ปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป

4.อาชีพ

1. รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2. ค้าขาย 3. รับจ้าง

4. เกษตรกร 5. อื่น ๆ

5.รายได้ต่อเดือน

1. น้อยกว่า 10,000 บาท 2. 10,001 - 20,000 บาท

3. มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป

6.ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่

1.เคย 2. ไม่เคย

7.ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ

1. ต่ำกว่า 5 ปี

2. 5 - 10 ปี

3. มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญญูประเทศ อำเภออรัญญูประเทศ จังหวัดสระแก้ว

คำชี้แจง ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้พิจารณาถึงระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในแต่ละด้านว่า ท่านได้มีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามตารางที่ได้กำหนดไว้เพียงช่องเดียว

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการตัดสินใจ					
1.ท่านเคยร่วมประชุมกับเทศบาลในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอย					
2.ท่านเคยร่วมกำหนดและจัดทำแผนการจัดการมูลฝอยกับเทศบาล					
3.ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการจัดการมูลฝอยในด้านการเก็บรวบรวม การเก็บขน หรือการกำจัดขยะมูลฝอย ให้กับเทศบาล					
4.ท่านได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน เช่น การกำหนดจุดรวบรวมมูลฝอยชุมชน					
5.ท่านได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การกำหนดจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด					
ด้านการปฏิบัติกิจกรรม					
1.ท่านได้ร่วมกับชุมชนพัฒนาทำความสะอาดเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ					
2.ท่านคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง					
3.ท่านทิ้งมูลฝอยลงในภาชนะรองรับมูลฝอยที่เทศบาลจัดไว้ให้					

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.ท่านรวบรวมสิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ ขวดพลาสติก เศษเหล็ก เศษแก้ว ไว้เพื่อนำไปขาย					
5.เมื่อท่านพบเห็นขยะมูลฝอยบนถนน ทางเดิน หรือในที่สาธารณะ ท่านได้เก็บขยะทิ้งลงในภาชนะรองรับมูลฝอย					
ด้านการได้รับประโยชน์					
1.ท่านรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาทำความสะอาดชุมชนทำให้ชุมชนของท่านมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น					
2.ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนลดลง					
3.ปัญหาแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงหวี่ หนู ลดลง					
4.ท่านรู้สึกสบายใจเมื่อเห็นชุมชนสะอาด ไม่มีปัญหาขยะมูลฝอย					
5.ท่านรู้สึกว่าการทำความสะอาดของพนักงานเทศบาล ทำให้ชุมชนสะอาดขึ้น ปัญหาขยะมูลฝอยลดลง					
ด้านการติดตามประเมินผล					
1.ท่านได้ติดตามผลการปฏิบัติงาน การจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญญประเทศ					
2.ท่านเคยตักเตือนพนักงานเก็บขยะ เมื่อพบว่าปฏิบัติงานไม่เรียบร้อย และแจ้งให้เทศบาลทราบ					
3.ท่านเคยร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บกวาดหรือเก็บขนขยะในชุมชนของท่าน					
4.ท่านแจ้งเทศบาลทันทีเมื่อพบปัญหาการจัดการขยะ เช่น รถเก็บขนขยะไม่เข้าเก็บขนขยะตามกำหนด					
5.เมื่อชุมชนของท่านจัดกิจกรรมรณรงค์พัฒนาทำความสะอาด ท่านติดตามผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการ					